

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

DIREKTORAT ZA SOCIALNE ZADEVE

Kotnikova ulica 5, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 18

F: 01 369 78 31

E: gp.mddsz@gov.si

gp.mddsz@gov.si

Urad Vlade RS za komuniciranje

Gregorčičeva ulica 25

SI - 1000 Ljubljana

E-naslov: predlagam.vladi@gov.si

Številka: 109-198/2011-2

Datum: 05.12.2011

Zadeva: Predlagam.vladi.si predlog 2130 – Univerzalni temeljni dohodek

Spoštovani,

zahvaljujemo se za predlog 2130 v zvezi z uvedbo univerzalnega temeljnega dohodka (UTD) in vam pošiljamo naslednji odgovor:

V tujih akademskih krogih so razprave o UTD stare že pol stoletja. Tudi v Sloveniji je bilo do sedaj kar nekaj razprav (v Državnem svetu RS konec marca 2011, v medijih in civilni družbi) na temo uvedbe UTD. Poleg predloga Valerije Korošec za uvedbo UTD smo v slovenskem prostoru v letošnjem letu dobili tudi doktorsko disertacijo Urbana Boljka z naslovom »UTD Meje in možnosti njegove implementacije«¹.

Koncept UTD v svojem bistvu predvideva brezpogojno izplačevanje enako visokega zneska v rednih časovnih intervalih (t. i. temeljni dohodek), ki bi pokrival prejemnikove osnovne življenjske stroške. Z njegovo uvedbo bi država nadomestila vse ali vsaj večino socialnih transferjev, prav tako pa tudi večino olajšav pri dohodnini. Načeloma gre za nepogojen prejemek, v čemer se UTD v osnovi razlikuje od socialnih transferjev: pogojen ni ne s premoženjsko situacijo posameznikov, ne z njihovo delovno pripravljenostjo, lahko pa je pogojen s starostjo. Gre za individualiziran prejemek, ki je namenjen posamezniku in ni vezan na skupnost, kot je družina ali gospodinjstvo. Izplačuje se do-življenjsko v rednih časovnih intervalih (npr. mesečno ali letno). Klasični sistemi UTD praviloma temeljijo na sredstvih, ki izvirajo v pretežni meri iz pridobivanja naravnih virov in tako ne predstavljajo dodatne obremenitve za državni proračun. To dokazuje primer Aljaske, kjer je tak sistem dodeljevanja UTD v veljavi že 35 let.

Ideja o UTD je zanimiva kot alternativni koncept organizaciji sistema socialne varnosti v sodobnih družbah in kot ideja neke idealne (utopične) družbene organiziranosti, v kateri so državljani 'osvobojeni' od tradicionalnih družbenih struktur in prisil (vključno z

¹ http://dk.fdv.uni-lj.si/doktorska_dela/pdfs/dr_boljka-urban.PDF

zaposlitvijo, ki postane le ena od izbir in ni eksistenčno nujna) in se vedejo odgovorno, so visoko motivirani, ne izkoriščajo sistema, ampak delajo in prispevajo za skupno dobro (skozi plačevanje davkov) ter so (zaradi zagotovitve eksistenčnega minimuma) bolj inovativni in pripravljeni sprejemati tveganja.

Žal, se ideja pokaže kot bolj vprašljiva takoj, ko začnemo razmišljati o njeni konkretni operacionalizaciji oz. možni vpeljavi. Na praktičnem nivoju tako obstaja vrsta resnih pomislekov proti uvedbi UTD, od katerih so nekateri bolj splošni, drugi pa zelo konkretni.

Med pomembnejše pomisleke proti uvedbi UTD sodijo:

1. Nekatere predpostavke, na katerih temelji ideja uvedbe UTD so nepreverljive - sistem bi namreč lahko deloval samo ob predpostavki odgovornih državljanov, ki bodo visoko motivirani za delo in svoj osebni razvoj, ki bodo odgovorno prispevali svoj delež družbi (davki, zaposlitev, neformalna izmenjava in prenos znanja in izkušenj, pomoč drugim, izobraževanje), bodo visoko inovativni, se ne bodo ukvarjali z dejavnostmi sive ekonomije in podobno. Gre skratka za predpostavke nekkih precej idealnih, odgovornih medosebnih in družbenih odnosov. Razsutje sistema kakršnega poznamo oz. njegova zamenjava za sistem, ki temelji na idealnih predpostavkah, pa lahko pripelje do katastrofalnih družbenih posledic.

2. Uvedba UTD bi pomenila ukinitvev obstoječega sistema socialne varnosti z vsemi koncepti, tradicijo in izkušnjami, na katerih je sistem zgrajen. Res je, da je socialni sistem (sistem socialne varnosti), kakršnega v različnih izpeljavah poznamo v Evropi tarča različnih kritik (na primer glede njegove učinkovitosti, kompleksnosti, velikega administrativnega aparata, ki ga potrebuje za delovanje – in ki, mimogrede, predstavlja delovna mesta – pa tudi glede usmeritev k aktivaciji prejemnikov transferov, glede potencialne stigmatizacije prejemnikov, zlorabe sistema in podobno). Vendar pa ni mogoče zanikati, da kljub neprestanim kritikam sistem socialne varnosti vendarle deluje sorazmerno dobro, kar kažejo tudi kazalci stopnje tveganja revščine in materialne prikrajšanosti, ki sta se v Sloveniji v času krize sicer povečali, vendar (kot kažejo statistični podatki) bi bili brez socialnih transferov še enkrat višji. Slabosti obstoječega socialnega sistema je mogoče odpravljati tudi drugače in ne le s kompletnim sesutjem sistema in uvedbo novega (UTD), katerega učinki temeljijo na predpostavkah, ki so nepreverljive. Tako bo v Sloveniji nova zakonodaja na socialnem področju naslednje leto (po njeni uveljavitvi) poenostavila in poenotila postopke (uvedba enotne vstopne točke) in dvignila nivo minimalnega dohodka, kar bo izboljšalo položaj nekaterih skupin, ki imajo visoko tveganje revščine (npr. starejše osebe, ki živijo same, trajno nezmožni za delo).

3. Uvedba UTD predpostavlja bistveno večjo redistribucijo dohodka v družbi kot sedaj, pri čemer bi nekateri deli v družbi pridobili bolj, drugi pa manj. Zdaj so socialni transferi ciljani na skupine, ki jih potrebujejo (bodisi zaradi slabe materialne situacije, izpada dohodka, bodisi zaradi skrbi za otroke – družinski transferi), predlog UTD pa predpostavlja, da vzamemo obstoječa sredstva (ki so zdaj ciljno usmerjena k tistim v slabšem položaju) in jih razdelimo med celotno populacijo. Kljub namenu, da bi s tem pomagali predvsem tistim, ki so v slabšem, bolj eksistenčno negotovem položaju, se zdi, da bi največ pridobili predvsem srednji sloji. Sicer bi bile v boljšem položaju družine z otroci v primerjavi s samskimi osebami (ker se ne upošteva ekonomija obsega, ampak je UTD striktno vezan na posameznika). Ključni problem UTD je finančne

narave (finančna vzdržnost): če vzamemo vsa sredstva, ki jih zdaj namenjamo za različne transfere (vključno s plačami zaposlenih v javni upravi, katerih delovna mesta so vezana na delovanje obstoječega sistema) in ta sredstva kot UTD razdelimo med državljane Slovenije, bi bil mesečni znesek UTD relativno nizek (po izračunih Valerije Korošec okoli 200 evrov). Tak znesek pa ne omogoča preživetja osebam, ki so brez zaposlitve in brez drugih dohodkov. Poleg UTD bi torej še vedno potrebovali bolj ciljno usmerjene transfere, ki bi bili namenjeni posameznikom in družinam, ki si same ne morejo zagotoviti dohodka. To pa bi pomenilo še dodatna sredstva, ki jih v slovenskem proračunu ni mogoče zagotoviti, pa tudi hkratno delovanje univerzalnega sistema in sedanje sistema, v katerem so socialni transferi ciljnani.

S spoštovanjem,

Pripravila:
Danica Ošljaj
sekretarka

D. Ošljaj
mag. Martina Trbanc
vodja sektorja za analize in razvoj

Davor Dominkuš
GENERALNI DIREKTOR

